

KÖNYVISMERTETÉS

DR. SZALAI ISTVÁN: *A biológia és a haladás I.*

„A biológia és a haladás” sorozat első kötetét nagyon vártuk, örömmel üdvözljük.

Az első fejezet rövid leírásai felkeltik az érdeklődést és sok gondolatot ébresztenek. (Az élet fogalma, penicillin, salvarsan.)

A 2. fejezet (A sejt az életjelenségek színtere.) a legmodernebb — elektronmikroszkópos — vizsgálatok alapján mutatja be a sejtet és annak legfontosabb szerkezetét. Mindez szemléletes ábrákkal hozza közelebb hozzáink.

A 3. fejezetben a fotoszintézist tárgyalja a legújabb kutatási eredmények felhasználásával. A szaktanárnak nincs szüksége ugyan az itt látható képletsorokra, de a fogalom tisztázását nagymértékben elősegíti.

A következő fejezet az energia felszabadítással a disszimilációval foglalkozik. (A szakirodalom a légzés kifejezést alkalmazza, ezt a fogalmat a magyar nyelv a gázcserére már lefoglalta, ezért iskolában inkább a disszimiláció kifejezést használjuk, mert a gyermek gondolatában es jobban fedi az energia felszabadító fogalmat.)

Legterjedelmesebb az 5. fejezet, mely a növényi hormonokkal foglalkozik. Igen sok gyakorlati anyagot meríthet a tanár. A pedagógusok előtt a sokoldalú hormonális szabályozás és annak gyakorlati vonatkozásai nem közismertek, ezért is lehet haszonnal ezt a fejezetet is forgatni, különösen a növekedési- és gátlóanyagok gyakorlati alkalmazását (pl. a vegyszeres gyomirtás).

Szinte tisztán gyakorlati vonatkozásokat dolgoz fel a 6. fejezet. A vernalizációt (jariovizációt) és a fotoperiodizmust (hosszú és rövid-nappalos növényeket) mutatja be a szerző. A megfelelő elméleti alapot sok szállal köti a gyakorlati élethez.

A 7. fejezetben az eddig csak nagy vonalakban ismert vírusokról kapunk a szerző vezetésével modern és alapos szemléletet. A vírusok alkatával és életmódjával foglalkozva rámutat azok nagy gyakorlati jelentőségére is.

A két utolsó fejezet áttanulmányozása nélkülözhetetlen nemcsak az örökléstant tanító kartársak, hanem mindazok számára is, akik az utolsó évtizedben nem foglalkoztak alaposabban a genetikával. A genetikai információról, a fehérjeszintézis tényéről a DNS és az RNS szerepéről igen világos és szemléletes képet kaphatunk. A sok szép színes melléklet nagyban megkönnyíti a megértést. Ebben a fejezetben is jelentős szerepet kap a gyakorlati vonatkozás, mikor rámutat a szerző a genetika nagy fontosságára a te-

nyésztett állatok, illetve a növénynevelés szempontjából.

Nemcsak szakmai, hanem világnézeti szempontból is jelentős a mű. A szerző feltárja többek között az élővilág, de ezen túl a világegyetem egységét, az ugrásszerű fejlődés elvét. (Tankönyvkiadó, Budapest, 1967. 194. oldal)

dr. Körtvélyessy László

SZALATNAI REZSŐ: *Magyar írók nyomában (Móra Könyvkiadó 1967.)*

Szalatnai Rezső, író, műfordító, irodalomtörténész, az irodalomtudomány kandidátusa. Pozsonyban végezte az egyetemet, ott volt középiskolai tanár. A csehszlovákiai magyar folyóiratokban tűnt fel, mint költő és publicista. Részt vett a szlovákiai magyar radikális értelmiségi mozgalomban, írásaiban bátran kiált a fasizmus ellen. 1948 óta Budapesten, az Egyetemi Könyvtár tudományos tisztviselője. Művei főleg a magyar irodalom szlovákiai vonatkozásával foglalkozik.

Magyar írók nyomában című könyvébe Balassi Bálinttól Szabó Lőrincig 30 író, költő portréját olvashatjuk!

A hazaszeretet mgindító vallomása ez a könyv. Azokat az irodalmi emlékeket tárja fel, amit a kegyelet. lassan elfelejt, mert mind kevesebben lesznek, akik ezekre emlékeznek.

Elsősorban a szülőföldje hagyományai állnak hozzá legközelebb. Néhányat megemlítnék: *Kilátás a zólyomi várból* (Balassi Bálintról) *A spielbergi várban* (Kazinczy Ferencről) *Készülődés Pozsonyban* (Petőfi Sándorról) *Egy délelőtt Alsósztrégován* (Madách Imréről) *Füvek éneke Szklabonyán* (Mikszáth Kálmánról).

A portrék megírásánál többféle irodalmi formát választ a szerző. Novellaként dolgozza fel Arany egyik legszebb balladájának megszületését. Riportot ír Madách falujáról; interjú készült Juhász Gyulát ismerő tanítónőről, vallomás következik Ady Endréről, naplószerű feljegyzésben számol be Balassi Bálintról.

Az írók életrajzában csak egy-egy mozzanatát mutatja be pillanatnyi reflektorfényben. Részleteket kapunk a nagy életműből.

A szerző nemcsak irodalomtörténész, hanem művészi igényű író is. Stílusa magával ragadja az olvasót. Az irodalmat tanuló diák nem csupán szórakozást, hanem segítséget is kap ebből az irodalmi útikalauzból. Különösen az általános iskolai irodalmi szakkör tanulóira gondolok.

Az irodalmi anyagához sok szemléltető

részt olvashatunk a könyvből. Időrendi sorrendben jegyeztem fel néhányat:

7. osztály:

Csokonai Vitéz Mihály életrajzának tanításához kapunk adatokat *A debreceni csefák setét enyhében* c. részéből.

Kölcsey Ferencet semmi kudarc meg nem törti, harcot vív az előítéletekkel, szembeáll a gonoszszággal, avult korszellemmel. *A kövel össze hajigált próféta* c. portré igaz képet mutat a Pozsonyban lángoló szónoklatokat tartó törekeny testű, de erős lelkű emberről. A Himnusz költőjének örökké küzdő, harcoló sorsát mutatja be az 56—63. o-on.

Vörösmarty Mihályról emlékezik *Az élő szobor* címen. A Szózatall kapcsolatosan vet fel néhány olyan gondolatot, amit általános iskolai fokon felhasználhatunk. A megemlékezés többi része a középiskolai anyaggal kapcsolatos.

Petőfi Sándor többszöri pozsonyi látogatásáról *Készülődés Pozsonyban* címen olvashatunk. Az országot bejáró színész-katona Petőfi is valamely vásáros szekerre kapaszkodva vagy gyalogosan érkezett meg. Színészi szereplésre vágyott, de azt nem kapott, hanem az Országgyűlési Tudósításokat körmölhette néhány garasért. A város és a barátok jóvoltából sok élményt szerzett itt a költő. Így ír róla Szalatnai: „Az elutasított színész, a krajcáros bérért lapot körmölgető vendiák itt egyenesedik fel, hogy a bénító körülmények után országhasító fényben vonuljon tovább, már az irodalmi világ elé, a szénsavas erejedésű fővárosba, arra a szerepre, amelyet mindnyájan jól ismerünk.”

Arany Jánost 1857. III. 15-én kéri fel Mikulás Dániel, a fővárosi hatóság nevében, hogy írjon üdvözlő költeményt az uralkodó látogatására. A történet további része ismert előttünk. Ígéretet nem kap, de a költő már kezdi papírra vetni az igazságot: „De egy se bírja mondani, hogy éljen Eduard” *Tavaszi Nagykorörsön* című rész jól felhasználható a ballada tárgyalásánál.

Jókai Mór az, aki *Az író magára talál* című rész hőse. A kötelező olvasmány bevezető óráján életének erről a mozzanatról lehet néhány szót szólni.

8. osztály:

Mikszáth Kálmán saját kezűleg ültetett rózsabokrait nézegeti az író, s a szülőföldjét nagyon szerető realista nagy palócra emlékezik. *Füvek éneke Szklabonyán* című részben. A szklabonyai, rimaszombati, balassagyarmati évek lesznek színesebbek, ha ezt a néhány oldalt elolvassuk. Az író életrajzának tárgyalását tehetjük még teljesebbé ezzel.

Ady Endre jellemét legjobban a költé-

zetében találjuk meg, nem az emlékekben. Az író személyes találkozása vezeti be a néhány vers mondanivalójáról szóló sorokat. Az érintett verseket nem középiskolában tárgyalják.

Juhász Gyulát Szeged költőjének tartjuk, de örömmel olvassuk, hogy milyen szeretettel gondolnak rá másutt is, mint például Szakolcán, ahol mint tanár töltött rövid időt. A szerző más könyvében is foglalkozott Juhásszal, Kilényi Irma és Juhász Margit „Juhász Gyula legjobb ismerőjének” tekintti Szalatnait. A költő műveinek tárgyalása előtt érdemes elolvasni *Ég és föld határán, Szakolcán* című részt.

József Attilával egy héten át együtt volt a szerző. Az akkor ért sok-sok élményről ír. Bemutatja a költőt, aki magyar nyelvi ismereteit és poétikai jártasságát minden kérdés nélkül mutatta be fiatal költőtársának, a szerzőnek. Pet, a Japán kávéház élevenídek meg előttünk olvasva *Egy héten át Attilával* címen írt részt.

Móricz Zsigmondot idézi *Egy nyári nap Leányfalun*. Megelevenedik előttünk az országot járó író, aki mindig szeretettel gondolt szülőfalujára. A Csécséről szóló sorait érdemes felolvasni tanulóinknak. Azt a Móriczot ismerjük meg ezekből a sorokból, aki szerette népét, nem kerülgetett semmit, mert szerinte az igazmondáshoz nagyobb szeretet kell, mint a kedveskedéshez. „En mint ragályt kaptam az apámtól, az anyámtól a ragály melegágyában, a családban ezt, hogy a világon semmi gazdagság, semmi dicsőség és semmi hatalom nem ér fel avval, amit én ebben a parányi kis házban élveztem: a családi szeretet melegében való sütkérezést.”

Radnóti Miklóssal a szerző nem találkozott soha személyesen, de nemzedéki jó barátság alakult ki közöttük. Radnóti verseibe írt hitével védekezett a kegyetlen élettel szemben. Életének tragikus befejezéséről megrázó képet ad a szerző *Példakép sorsa el- lenére* című arckép befejező részében.

Ferenczy Istváné
Szeged

Dr. Széchy Éva: *A közösségi nevelés útjai a középiskolában*

Dr. Széchy Éva tanulmánya a közösségi embernek közösségben való neveléséből indul ki, de nem téveszti szem elől egy pillanatra sem, hogy a „közösségi” nem „uniformizál- tat” jelent. Erdeklődésének középpontjában azon módszerek vizsgálata áll, amelyekkel a közösségben történő nevelés hatásfokának maximumát lehet elérni.

Könyve két részre oszlik. Az elsőben

vázolja a közösségi nevelés elvi, filozófiai-pedagógiai kérdéseit, valamint a kollektív nevelésnek azokat az előzményeit, amelyek már a szocialista pedagógiát megelőző korszakokban felbukkantak.

Az elvi-történeti alapvetést követi a könyvnek gyakorlati pedagógiánk szempontjából fontosabb része: a mai szocialista *kollektív egyéniség* kialakításának módszertani vizsgálata. Minden esetben konkrét példákban indul ki, vagy az elvi tételeket illusztrálja részletes példaanyaggal. Ezt sokszor kiegészítik a jobb megértést szolgáló táblázatok, az egy-egy kollektíva felépítését megvilágító sematikus ábrák.

Olyan lényeges problémákat érint a szerző, mint a közösség szerepe a tanulók erkölcsi-politikai nevelésében, a társadalmi életben való részvétel előkészítése, a szabad idő felhasználása, a tanulói önkormányzat.

A mű elsősorban a középiskolás életkorú tanulók nevelésének kérdéseit vizsgálja, nem egy helyen utal azon feladatok fontosságára, amelyeket az általános iskolának kell elvégeznie a középiskolai közösségi nevelés előkészítésében, és ezért érdeklődésre tarthat számot az általános iskolai pedagógusok körében is.

Wéber Péter
Monor

IGEN TISZTELT ELŐFIZETŐNK!

ÖRÖMMEL ÉRTESÍTJÜK, HOGY LAPUNK 1968. ÉVI ELŐFIZETÉSI DÍJÁT — A NYOMDAIPARI ÁRAK EMELKEDÉSE ELLENÉRE — NEM KELLETT FELEMELNÜNK. EZT ELŐFIZETŐINK TÁBORÁNAK JELENTŐS MEGNÖVEKEDÉSE TETTE SZÁMUNKRA LEHETŐVÉ.

JELEN SZÁMUNKHOZ MELLÉKELTÜK A BEFIZETÉSI LAPOT. KÉRJÜK KEDVES KARTÁRSAINKAT, HOGY AZ 1968. ÉVI 40,— Ft ELŐFIZETÉSI DÍJAT MEGKÜLDENI SZÍVESKEDJÉK.

A KIADÓBIZOTTSÁG